BBC TEN PIECES

MONTGOMERY VARIATIONS GAN MARGARET BONDS

CYNLLUN GWERSI I'R DOSBARTH CYNRADD gan Andrea Price

GWYLIO'R FFILM | GWRANDO AR Y SAIN

Ar gyfer:

- Cwricwlwm Cenedlaethol **LLOEGR** (CA2)
- Cwricwlwm i **GYMRU**: Y Celfyddydau Mynegiannol (Cam Dilyniant 3)
- Cwricwlwm Rhagoriaeth **YR ALBAN** (Ail Lefel)
- Cwricwlwm Cynradd **GOGLEDD IWERDDON** (CA2)

Cefndir

Y cyfansoddwr: **MARGARET BONDS**

- Cafodd Margaret Bonds ei hannog i astudio cerddoriaeth o oedran ifanc. Roedd ei mam yn gerddor, ac roedd ei thad yn feddyg ac yn actifydd gwleidyddol.
- Un o'i hathrawon oedd y cyfansoddwr **Florence Price,** a ddaeth yn ffrind da i Margaret Bonds yn ddiweddarach.
- Ym 1933, yn ddim ond 20 mlwydd oed, hi oedd yr unawdydd du cyntaf i berfformio gyda Cherddorfa Symffoni Chicago.
- Roedd Margaret yn byw yn Unol Daleithiau America trwy gyfnod o ymgyrchu dros gyfiawnder cymdeithasol. Yn ogystal â'i cherddoriaeth, caiff ei chofio heddiw am ei hymrwymiad i gefnogi gyrfaoedd artistiaid Du.
- Oherwydd y cyfyngiadau ar fenywod croenliw mewn hawlfraint a gwaith recordio, roedd cred bod y rhan fwyaf o'i cherddoriaeth wedi'i cholli. Diolch byth, yn 2013, cafwyd hyd i sawl blwch o lawysgrifau.

Y gerddoriaeth: **MONTGOMERY VARIATIONS**

- Mae 'March' a 'Dawn' yn ddau symudiad sy'n ffurfio rhannau o ddarn mwy o gerddoriaeth, *Montgomery Variations,* a ysgrifennwyd ym 1964. Mae gan y darn saith symudiad i gyd ac

© BBC 2024

mae'n adrodd stori am gydymdrech, cryfder mewn cymuned a brwydr dros gydraddoldeb mewn cymdeithas.

- Deallir bod Margaret Bonds wedi dechrau ysgrifennu'r darn ar ôl ymweliad â Montgomery, Alabama ym 1963. Dyma lle bu safiad Rosa Parks yn sbardun i Foicot Bysus Montgomery ac mae'n dal i fod yn un o'r digwyddiadau mwyaf cofiadwy yn hanes hawliau sifil.
- Fel rhan o'r boicot, cerddodd aelodau'r gymuned Ddu i'r gwaith yn hytrach na mynd ar fws. Mae'r symudiad torfol ar droed yn cael ei gyfleu yn y symudiad 'March'.
- Mae'r symudiad 'Dawn' yn cyfeirio at sylweddoliad nifer o'r taleithiau deheuol yn America, gan gynnwys Alabama, fod newidiadau mewn cymdeithas yn dod.

Canlyniadau dysgu

Bydd dysgwyr yn:

- Ymgysylltu â darn o gerddoriaeth gerddorfaol trwy wrando, gwylio, symud a thrafod
- Creu eu darnau eu hunain o gerddoriaeth gan ddefnyddio lleisiau ac offerynnau
- Perfformio fel ensemble
- Archwilio iaith gerddorol ac ymgysylltu â nodiant cerddorol y Gorllewin

Adnoddau sydd eu hangen:

- Lle addas ar gyfer symud; naill ai mewn ystafell ddosbarth neu mewn gofod mwy
- Offerynnau traw a di-draw yn yr ystafell ddosbarth

Rhestr wirio'r cwricwlwm

Cwricwlwm Cenedlaethol LLOEGR (CA2)

- Chwarae a pherfformio fel unawdydd ac mewn ensemble, gan ddefnyddio'u lleisiau a chwarae offerynnau cerdd gyda chywirdeb, rhugldeb, rheolaeth a mynegiant cynyddol
- Chwarae'n fyrfyfyr a chyfansoddi cerddoriaeth at amrywiaeth o ddibenion gan ddefnyddio dimensiynau cydberthynol cerddoriaeth
- Gwerthfawrogi a deall cerddoriaeth o ansawdd uchel, yn fyw ac ar record, o wahanol draddodiadau
- Defnyddio a deall hen nodiant a nodiannau cerddorol eraill.

Cwricwlwm Rhagoriaeth YR ALBAN (Ail Lefel)

- Adnabod amrywiaeth o arddulliau cerddorol a gallu enwi rhai o'r prif offerynnau yn y genre
- Defnyddio llais, offerynnau a thechnoleg i greu cerddoriaeth, gan arbrofi gyda ansawdd.
- Mynegi a chyfleu syniadau, meddyliau a theimladau drwy weithgareddau cerddorol.
- Perfformio ar offerynnau, yn unigol neu fel rhan o grŵp, i gyfleu naws a chymeriad darn o gerddoriaeth
- Esbonio, gyda rhesymau cefnogol, beth sy'n gweithio'n dda a beth y gellid ei wella yn eu gwaith eu hunain ac eraill, gan ddefnyddio geirfa gerddorol briodol.

© BBC 2024

Cwricwlwm i GYMRU: Y Celfyddydau Mynegiannol (Cam Dilyniant 3)

- Rwy'n gallu archwilio sut y gall gwaith creadigol gynrychioli, cofnodi, rhannu a dathlu hunaniaethau personol, cymdeithasol a diwylliannol.
- Rwy'n gallu archwilio a disgrifio sut mae artistiaid a gwaith creadigol yn cyfleu naws, teimladau a syniadau a'r effaith maen nhw'n ei chael ar gynulleidfa.
- Rwy'n gallu rhoi ac ystyried adborth adeiladol am fy ngwaith creadigol fy hun a gwaith pobl eraill, gan fyfyrio arno a'i wella yn ôl y gofyn.

Cwricwlwm Cynradd GOGLEDD IWERDDON (CA2)

- Canu a pherfformio gydag offerynnau syml o'r cof, o'r glust neu o nodiant i ddatblygu sgiliau lleisiol ac offerynnol.
- Gweithio'n greadigol gyda sain drwy greu straeon, lluniau, patrymau, sgyrsiau a chyfeiliannau cerddorol a thrwy ymchwilio i ffyrdd o gadw'r gerddoriaeth y maen nhw wedi'i chreu

Y gwersi yn gryno

Mae'r cynllun gwaith hwn wedi'i drefnu dros bedair gwers. Mae croeso i chi ei addasu i weddu i'ch plant a'r amser/adnoddau sydd gennych ar gael.

Am arweiniad ar nodiant, gweler yma.

GWERS 1:

Gweithgareddau:	Gweithgareddau gwrando gweithredol a thrafod Gweithgareddau cerddoriaeth a symud
Bwriad dysgu:	Archwilio'r gerddoriaeth drwy wrando a symud Deall a theimlo'r gwahaniaeth rhwng amser 3/4 a 4/4 Dod yn gyfarwydd â chwythbrennau

GWERS 2:

Gweithgareddau:	Byrfyfyrio a chyfansoddi cân ar gyfer protest
Bwriad dysgu:	Dysgu alaw'r 'March' a'i defnyddio fel man cychwyn eich cân brotest eich hun. Arbrofi gyda'r raddfa bentatonig gan ddefnyddio lleisiau a/neu offerynnau taro traw yn yr ystafell ddosbarth

GWERS 3:

Gweithgareddau:	Creu darn ensemble wedi'i ysbrydoli gan 'Dawn'

© BBC 2024

Bwriad dysgu:	Datblygu eich gallu i berfformio fel rhan o grŵp Archwilio gwead trwy gyfuno haenau gyda'i gilydd

GWERS 4:

Gweithgareddau:	Straeon cerddorol – edrych yn ôl a symud ymlaen
Bwriad dysgu:	Gweithgareddau gwrando gweithredol a thrafod Cael mewnwelediad dyfnach i'r gerddoriaeth a'r stori

© BBC 2024

GWERS 1

Gwylio, gwrando a symud!

Bwriad dysgu

- Archwilio'r gerddoriaeth drwy wrando a symud
- Dod yn gyfarwydd â chwythbrennau
- Deall a theimlo'r gwahaniaeth rhwng arwyddion amser 3/4 a 4/4

1. **Paratoi eich dosbarth**
   Esboniwch i'r dosbarth eich bod yn mynd i ddechrau prosiect cerddoriaeth sy'n canolbwyntio ar ddarn pwysig o gerddoriaeth gan Margaret Bonds, un o'r cyfansoddwyr a pherfformwyr Du cyntaf i ennill cydnabyddiaeth yn yr Unol Daleithiau. Enw'r darn yw *Montgomery Variations*, ac rydyn ni'n mynd i wrando ar ddau amrywiad: 'March' a 'Dawn', er mwyn darganfod beth sy'n gwneud y gerddoriaeth hon mor bwysig.

2. **Gwyliwch y ffilm** a chael trafodaeth amdani. Gallai hyn gyd-fynd yn effeithiol â Mis Hanes Pobl Ddu neu ystod o bynciau ABCh am y gyfraith, hawliau a chyfrifoldebau.

3. **Gwyliwch y perfformiad cerddorfaol llawn** a siaradwch am yr offerynnau rydych chi wedi'u gweld. Ceisiwch ganfod y chwythbrennau. Maen nhw'n bwysig iawn yn y gwaith hwn, gan mai ganddyn nhw mae'r alaw yn aml. Gwyliwch am y basŵn a'r cor anglais* yn y 'March', yna'r ffliwt, yr obo, a'r clarinét yn 'Dawn'. Sut gallwn ni wahaniaethu rhwng yr offerynnau hyn?

   **mae'r cor anglais (ynganiad côr ONG-gle) yn debyg i obo, ond yn fwy ac ychydig yn is o ran traw.*

4. **Gweithgaredd archwilio symudiadau – deall arwyddion amser 3/4 a 4/4**
   Gellir gwneud y gweithgaredd hwn mewn ystafell ddosbarth heb lawer o le, neu mewn lle mwy fel neuadd yr ysgol. Rhowch gynnig ar rai o'r symudiadau a awgrymir i gyd-fynd â'r gerddoriaeth. Gallwch deilwra'r gweithgaredd i anghenion eich dosbarth ac i'r gofod sydd ar gael. Os oes gennych amser, ceisiwch archwilio 'March' a 'Dawn' ill dau, naill ai yn yr un sesiwn neu mewn sesiynau gwahanol. Mae cyfarwyddiadau llawn ar gyfer symudiadau a awgrymir isod.

5. **Myfyriwch ar y gweithgaredd symud** drwy wrando ar glip byr o bob amrywiad a thrafod a ydi'r gerddoriaeth mewn amser 3/4 neu 4/4. Gallech droi hyn yn gwis!

6. **Sesiwn gloi ychwanegol – y chwythbrennau eto**
   Gofynnwch i bob plentyn ddewis un chwythbren (os ydi amser/adnoddau'n caniatáu, gallent ysgrifennu ei enw neu hyd yn oed dynnu llun ohono). Gwrandewch eto ar y

© BBC 2024

gerddoriaeth. Dylent ddal eu hofferyn i fyny (neu godi eu llaw, neu sefyll) pan fydd eu hofferyn nhw i'w weld/glywed.

Symudiadau yr awgrymir eu gwneud yn ystod 'March' (amser 4/4):

Symud gyda'ch traed:

Martsiwch mewn amser gyda'r gerddoriaeth. Martsiwch yn drwm eich traed. Ceisiwch deimlo pwysau'r ddaear trwy eich sodlau. Wrth fartsio, cyfrifwch "1, 2, 3, 4" ar bob curiad. Ceisiwch wneud y cam trymaf ar guriad 1 pob bar.

Os ydych chi'n martsio yn y fan a'r lle, trowch i wynebu cyfeiriad gwahanol bob 8 curiad (cyfri i 8 ac yna newid cyfeiriad). Os oes pedwar curiad mewn bar, faint o fariau ydi 8 curiad?

Os ydych chi'n martsio o gwmpas yr ystafell mewn lle mwy, newidiwch gyfeiriad bob 8 curiad (cyfri i 8 ac yna newid cyfeiriad). Gwyliwch rhag bwrw i mewn i neb arall!

Symud gyda'ch dwylo:

Dangoswch guriadau cryf a gwan y gerddoriaeth trwy berfformio'r patrwm hwn:

1	2	3	4	**1**	2	3	4
gliniau	clap	clap	clap	**brest**	clap	clap	clap

Cymryd yr awenau: allwch chi fod yn arweinydd?

Tynnwch lun cwch hwylio yn yr awyr mewn amser gyda'r gerddoriaeth. Defnyddiwch un llaw neu'r ddwy:

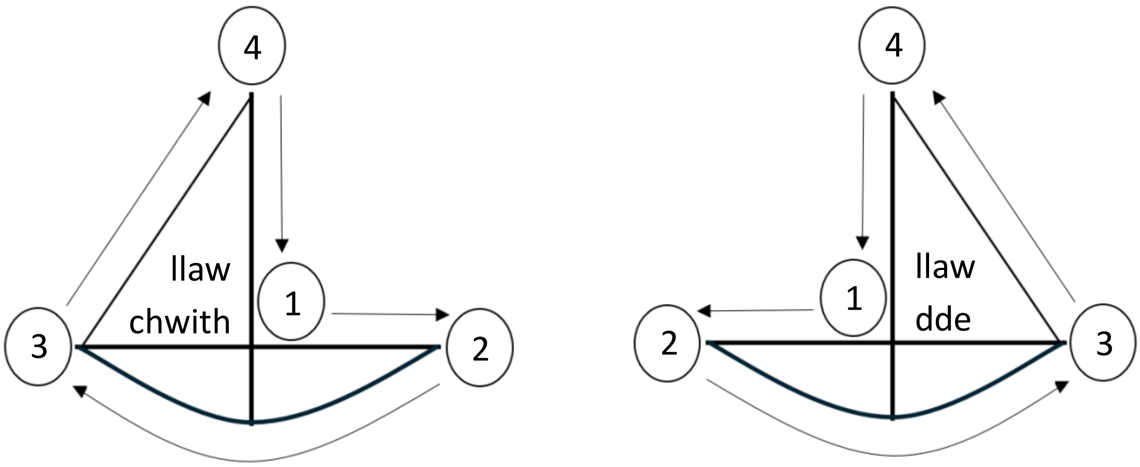

© BBC 2024

Symudiadau yr awgrymir eu gwneud yn ystod 'Dawn' (amser 3/4):

Symud gyda'ch traed:

Crëwch "sgwâr camu" gyda'ch traed. Ceisiwch gerdded ar flaenau'ch traed i ddangos bod y gerddoriaeth hon yn urddasol a gobeithiol.

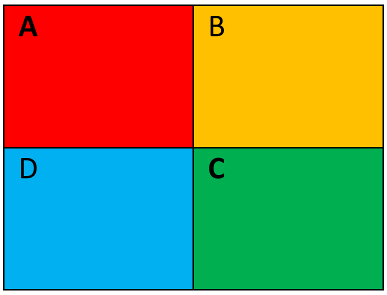

chwith	dde	chwith	dde	chwith	dde
A	B	B	**C**	D	D

Symud gyda'ch dwylo:

Dangoswch guriadau cryf a gwan y gerddoriaeth trwy berfformio'r patrwm hwn. Ceisiwch gadw'r breichiau i symud (gan wneud cylchoedd ysgafn).

1	2	3	**1**	2	3
gliniau	clap	clic	**gliniau**	clap	clic

Cymryd yr awenau: Allwch chi fod yn arweinydd?

Tynnwch lun trionglau yn yr awyr mewn amser â'r gerddoriaeth. Defnyddiwch un llaw neu'r ddwy:

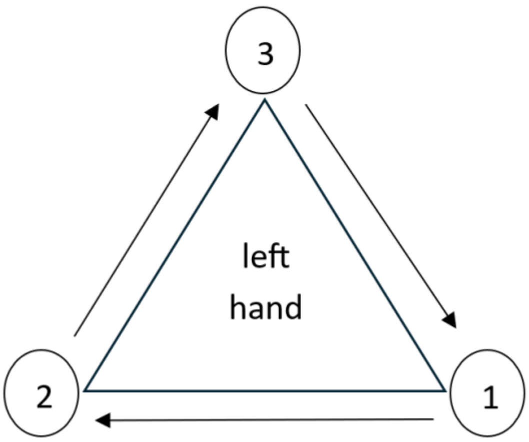

llaw chwith

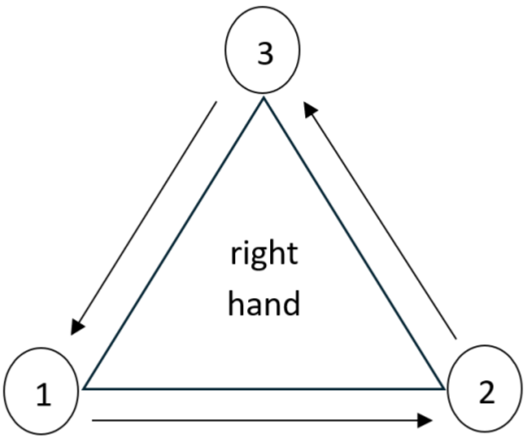

llaw dde

© BBC 2024

7. Cwis Dewisol

Beth yw arwydd amser?	Nifer y curiadau mewn bar
Rhowch enghraifft o arwydd amser	3/4, 4/4
Beth yw arweinydd?	Rhywun sy’n rheoli’r gerddoriaeth
Rhowch enghreifftiau o chwythbrennau?	Ffliwt, obo, clarinét, basŵn, cor anglais
Beth yw enwau’r ddau amrywiad y buon ni’n gwrando arnyn nhw?	‘March’ a ‘Dawn’

© BBC 2024

GWERS 2

Creu cân o brotest

Bwriad dysgu:	Dysgu alaw'r 'March' a'i defnyddio fel man cychwyn i'ch cân brotest eich hun. Arbrofi gyda'r raddfa bentatonig gan ddefnyddio lleisiau a/neu offerynnau taro traw yn yr ystafell ddosbarth

1. **Cynheswch ac adolygwch** drwy wrando ar y 'March' a pherfformio rhai o'r symudiadau o'r wers flaenorol.

2. **Esboniwch** eich bod yn mynd i ddefnyddio dechreuad yr alaw o'r 'March' i greu eich cân brotest eich hun. Dysgwch y frawddeg fer hon i'r dosbarth, wedyn ceisiwch gyd-ganu bob tro y daw i mewn. Gellir gwneud hyn hefyd tra'n martsio yn y fan a'r lle!

3. **Arbrofwch gyda'r alaw hon** trwy ychwanegu eich diweddglo eich hun! Gellir adrodd neu ganu hyn, neu ei berfformio ar offerynnau taro traw yn yr ystafell ddosbarth.

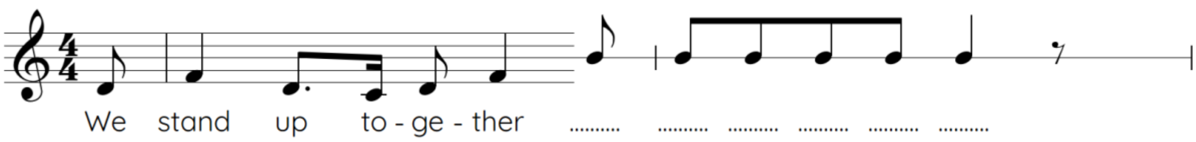

a) Canwch yr hanner cyntaf a chlapio ail hanner y patrwm, gorau oll tra'n martsio neu gadw amser gyda'ch traed. Bydd hyn yn helpu pawb i ddysgu'r rhythm.

b) Ar gyfer fersiwn i'w adrodd, dewiswch 6 sillaf sy'n cyd-fynd â phwnc y brotest, ac adroddwch/gwaeddwch nhw. Dyma enghraifft i geisio'i hadrodd/gweiddi:

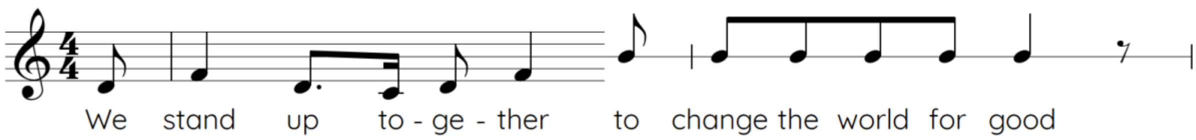

c) Ar gyfer fersiwn i'w ganu neu ei chwarae, dewiswch drawiau o'r raddfa bentatonig: C, **D**, F, G, A. Y nodyn D ddylai fod yr un a ddefnyddir amlaf. Dyma enghraifft i chi roi cynnig ar ei chanu a/neu ei chwarae:

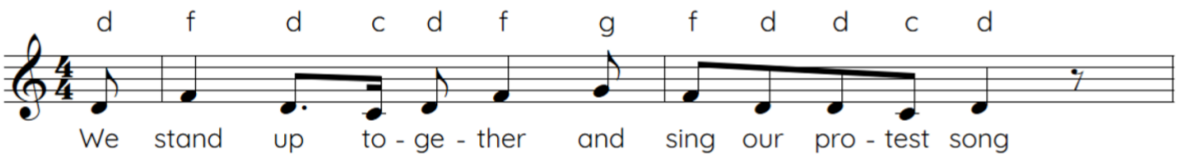

© BBC 2024

4. **Mewn parau, grwpiau*, neu fel dosbarth cyfan****, crëwch eich cân brotest eich hun trwy gyfuno cymalau yn seiliedig ar y mannau cychwyn uchod. Rhowch amser i'r grwpiau ddatblygu eu syniadau ac ymarfer. Hwyrach y bydd yn well gan blant sy'n llai hyderus wrth siarad/darllen fynegi eu hunain gan ddefnyddio offerynnau taro traw yr ystafell ddosbarth. Hwyrach y bydd plant sy'n llai hyderus wrth ganu yn hapusach yn siarad/gweiddi. Hwyrach y bydd y plant mwyaf hyderus yn dewis canu a pherfformio eu cerddoriaeth ar yr un pryd! Bydd y perfformiad yn fwyaf llwyddiannus os oes gan y gerddoriaeth ymdeimlad cryf o guriad. Anogwch y plant i fartsio mewn amser wrth ganu/siarad/chwarae offeryn lle bo hynny'n bosibl. Mae yna [daflen waith ategol] hefyd ar gyfer plant a fyddai'n hapusach yn sgrifennu neu'n nodi eu syniadau.

   **Mae niferoedd eilrif o frawddegau yn fwy boddhaol yn gerddorol, felly mae parau, grwpiau o bedwar, wyth ac ati yn ddelfrydol os yw pob plentyn am gymryd perchnogaeth o'u brawddeg eu hunain.*

   ***Os ydych chi'n gweithio ar hyn fel gweithgaredd dosbarth cyfan, byddai galw ac ateb yn gweithio'n dda, gyda'r dosbarth cyfan yn canu "We stand up together", a phlant unigol yn cymryd tro i ganu/siarad/chwarae ymateb.*

5. **Dewch â'r dosbarth yn ôl at ei gilydd** a gwrandewch ar waith eich gilydd. Gofynnwch i weddill y dosbarth wrando'n ofalus a rhoi adborth. Oedd y geiriau'n ffitio'n dda efo'r curiad? A lwyddodd unrhyw un i fartsio tra'n siarad/canu/chwarae? Oedd y perfformiad yn swnio'n gryf a balch? Beth allwch chi ei ddweud i helpu'r grŵp?

6. **Adolygwch ac ymlacio** drwy [wrando ar y 'March' eto]. Gofynnwch i'r dosbarth wrando'n astud am eu halaw 'nhw', a gweld a allan nhw ddweud pa offeryn sy'n chwarae bob tro maen nhw'n ei chlywed.

7. **Cwis Dewisol**

Beth yw brawddeg gerddorol?	Grŵp o fariau sy'n ffurfio brawddeg gerddorol, fel arfer 2 neu 4 bar.
Beth yw'r alaw?	Y dôn mewn darn o gerddoriaeth
Beth yw graddfa?	Grŵp o nodau wedi'u trefnu i esgyn neu ddisgyn fesul gris o ran traw yw graddfa.
Faint o nodau sydd mewn graddfa bentatonig?	Pump

© BBC 2024

GWERS 3

Creu darn ensemble wedi'i ysbrydoli gan 'Dawn'

Bwriad dysgu:	Datblygu eich gallu i berfformio fel rhan o grŵp Archwilio gwead trwy gyfuno haenau gyda'i gilydd

1. **Cynheswch ac adolygwch** drwy wrando ar 'Dawn' a pherfformio rhai o'r symudiadau o wers 1. Canolbwyntiwch ar deimlo'r amser 3/4.

2. **Esboniwch** eich bod yn mynd i ddefnyddio gwead 'Dawn' i greu eich darnau eich hun mewn grwpiau, gan ddefnyddio offerynnau taro traw a di-draw yr ystafell ddosbarth. Mae gan y gerddoriaeth dair haen o wead; yr alaw, y bas, a'r trawsacenion. Bydd y gweithgaredd hwn yn gweithio'n dda hefyd gydag offerynnau eraill fel allweddellau, recorders, iwcalilis, neu offerynnau'r plant eu hunain.

3. **Adolygwch y symudiadau llaw** heb i'r gerddoriaeth chwarae:

1	2	3	**1**	2	3
gliniau	clap	clic	**gliniau**	clap	clic

   Eglurwch mai curiadau 2 a 3 yw'r trawsacenion (y curiadau gwannach). Mae'r bas yn chwarae ar guriad 1 pob bar. Gwrandewch eto a sylwch ar y nodweddion hyn, naill ai heb wneud y symudiadau neu drwy ymuno yn dawel.

4. **Adolygwch yr alaw** drwy wrando a gofyn i'r plant enwi rhai o'r chwythbrennau sy'n chwarae'r dôn. All unrhyw un gofio'r math o raddfa mae'r alaw yn seiliedig arni? Graddfa bentatonig, gyda phum traw gwahanol.

5. **Mewn grwpiau, crëwch eich darn eich hun** gan ddefnyddio'r tair haen hyn o wead. Gall mwy nag un person chwarae pob rôl. Defnyddiwch yr un pum nodyn: C, D, F, G, A.

Grid Perfformiad:												
	1	*2*	*3*	**1**	*2*	*3*	**1**	*2*	*3*	**1**	*2*	*3*
Haen 1 - alaw	Byrfyfyrio alaw gan ddefnyddio pum nodyn y raddfa bentatonig: C, D, F, G, A. Os ewch i gors, rhowch gynnig ar rai o'r enghreifftiau isod.											
Haen 2 – trawsacenion		A F	A F		A F	A F		A F	A F		A F	A F
Haen 3 - llinell fas	D			C			A			C		

© BBC 2024

Gellir perfformio’r trawsacenion a llinell y bas gan ddefnyddio offerynnau taro di-draw, gyda neu yn lle offerynnau taro traw. Gall iwcalilis berfformio’r trawsacenion trwy chwarae cord D leiaf.

6. **Rhowch amser i’r grwpiau** ddatblygu eu syniadau ac ymarfer, wedyn oedwch i drafod strwythur a pherfformiad yn fyr. Dyma gwestiynau y gallech eu gofyn:
    a. *Faint o weithiau fydd eich grŵp yn chwarae’r grid perfformiad?*
    b. *Fydd pawb yn chwarae drwy’r amser? Allwch chi feddwl am ffyrdd mwy diddorol i ddefnyddio’r gwahanol haenau?*
    c. *Sut wnewch chi ddechrau a gorffen eich perfformiad?*

7. **Dewch â’r dosbarth yn ôl at ei gilydd** a chael pawb i wrando ar waith ei gilydd. Gofynnwch i weddill y dosbarth wrando’n ofalus a rhoi adborth. Dyma gwestiynau y gallech eu gofyn:
    a. Allwch chi ddweud wrthyf pwy wnaeth berfformio pa haen o wead yn y perfformiad?
    b. Sut wnaeth y grŵp ddechrau a gorffen eu perfformiad?
    c. Allwn ni deimlo’r amser 3/4? Falle y gallen ni ymuno!

8. **Adolygwch ac ymlaciwch** drwy wrando ar ‘Dawn’ eto. Gofynnwch i’r dosbarth wrando’n ofalus ar eu rhan ‘nhw’ o’r gwead a gweld a allan nhw enwi pa offerynnau sy’n chwarae eu rôl ‘nhw’.

9. **Cwis Dewisol**

Beth yw gwead mewn cerddoriaeth?	Haenau’r gerddoriaeth (e.e. alaw, trawsacenion, llinell fas)
Beth yw offerynnau traw?	Offerynnau gyda thraw diffiniedig fel glockenspiel, seiloffon, barrau clych ac ati.
Beth yw offerynnau di-draw?	Offerynnau heb draw diffiniedig fel clafiau, castanéts, ysgytwyr, drymiau llaw ac ati.
Beth yw’r llinell fas?	Rhan isaf y wead
Beth yw curiad?	Curiad yw pỳls gwaelodol y gerddoriaeth. Mae ’na guriadau cryf a churiadau gwan.
Beth yw trawsacenion?	Y curiadau gwan mewn bar o gerddoriaeth.

© BBC 2024

GWERS 4

Straeon cerddorol – edrych yn ôl a symud ymlaen

Bwriad dysgu:	Gweithgareddau gwrando gweithredol a thrafod Cael mewnwelediad dyfnach i'r gerddoriaeth a'r stori

1. **Dewch yn dditectif cerddorol** trwy gymryd rhan mewn bingo cerddorol! Gall y plant greu eu grid 3 x 3 eu hunain, neu dorri allan un o'r patrymluniau parod. Gallai plant chwarae ar eu pennau eu hunain neu mewn parau. Rhowch gynnig ar y gêm am y tro cyntaf cyn adolygu'r geiriau cerddorol. Gofynnwch y cwestiynau hyn mewn unrhyw drefn i greu'r gêm bingo:

    a. Sawl traw sy'n ffurfio'r raddfa bentatonig? (*5*)
    b. Sawl curiad oedd mewn bar yn y 'March'? (*4*)
    c. Sawl curiad oedd mewn bar yn 'Dawn'? (*3*)
    d. Pa chwythbren sydd wedi'i wneud o fetel, nid pren? (*ffliwt*)
    e. Pa chwythbren sydd â'r traw isaf? (*baswn)*
    f. Beth yw'r gair am haenau mewn cerddoriaeth? (*gwead*)
    g. Beth yw'r gair cerddorol am diwn? (*alaw*)
    h. Beth yw'r gair cerddorol am guriadau gwan? (*trawsacenion*)
    i. Beth yw'r gair cerddorol am ran isaf y gwead? (*llinell fas*)

2. **Gwyliwch y perfformiad cerddorfaol** a gofynnwch i'r dosbarth feddwl am y bocsys nad ydyn nhw'n siŵr amdanynt. Ar ddiwedd y perfformiad ewch drwy'r atebion cyn chwarae'r gêm eto. Gellir awgrymu atebion i fyfyrwyr sy'n ei chael hi'n anodd er mwyn iddyn nhw gael cymryd rhan yn y gêm.

3. **Gwyliwch y ffilm** eto ac ewch yn ôl at eich trafodaeth am Foicot Bysus Montgomery a'r syniad o brotestio. Chwaraewch berfformiad cerddorfaol 'March' a gofynnwch i'r plant feddwl am a/neu sgrifennu rhywbeth am y byd sy'n annheg neu'n anghyfiawn. Dylai pob plentyn fartsio i fyny â thraed trwm a rhoi ei eitem yn y lle dynodedig (e.e. gosod nodiadau gludiog ar fwrdd, postio cardiau mewn blwch, rhoi ymateb llafar i'r athro/athrawes).

4. **Chwaraewch y perfformiad cerddorfaol o 'Dawn'** a gofynnwch i'r plant feddwl am a/neu sgrifennu rhywbeth y maen nhw'n gobeithio amdano i'r dyfodol. Dylai pob plentyn symud yn ysgafn i'r blaen i roi ei eitem yn y lle dynodedig (e.e. hanner arall y bwrdd, postio cardiau mewn blwch arall ac ati).

5. **Sesiwn gloi olaf – democratiaeth ar waith!** Gofynnwch i'r dosbarth bleidleisio dros un cyfle olaf i fynd yn ôl at rywbeth a wnaed yn gynharach yn y prosiect. Gallai hyn

© BBC 2024

fod y ffilm, y symudiadau i un o'r amrywiadau, neu hyd yn oed wylio unrhyw recordiad rydych chi wedi'u gwneud o'u darnau nhw'u hunain!

CAMAU PELLACH

Gweithgareddau trawsgwricwlaidd

HANES: Fel dosbarth, gwyliwch y fideo BBC Teach CA2 ar Rosa Parks ac mewn grwpiau llai, gofynnwch i blant ystyried cwestiynau'r fideo (atebion ar dudalen y fideo): beth oedd dyddiad safiad Rosa Parks? Lle roedd Rosa Parks yn teithio? Lle wnaeth Rosa Parks eistedd ar y bws? Beth ddigwyddodd ar ôl i Rosa Parks wrthod ildio'i sedd? Beth mae Rosa Parks yn dweud ei bod 'wedi blino' arno?

HANES: Fel dosbarth, dysgwch am fywyd Mary Seacole gan ddilyn Adnoddau BBC Teach CA2.

CELFYDDYD: Ar ôl dysgu am fywyd a hanes Mary Seacole, gall myfyrwyr ddefnyddio pensiliau lliwio i liwio llun y 'British Hotel' a ffigurau Mary Seacole yn BBC Teach.

GEIRFA'R TERMAU CERDDOROL A DDEFNYDDIR

TERM	DIFFINIAD
Alaw	Y dôn mewn darn o gerddoriaeth
Arwydd amser 3/4	Cerddoriaeth gyda 3 churiad mewn bar (cryf-gwan-gwan)
Arwydd amser 4/4	Cerddoriaeth gyda 4 curiad mewn bar (cryf-gwan-gwan-gwan)
Bar	Caiff curiadau eu trefnu gyda'i gilydd yn fariau. Bydd curiad cryf ar ddechrau'r bar.
Brawddeg	Grŵp o fariau sy'n ffurfio brawddeg gerddorol, fel arfer 2 neu 4 bar.
Curiad	Curiad yw pŷls gwaelodol y gerddoriaeth. Mae 'na guriadau cryf a churiadau gwan.
Ensemble	Grŵp o gerddorion
Graddfa bentatonig	Graddfa pum nodyn. Rydym wedi defnyddio C, D, F, G, A yn y prosiect hwn.
Gwead	Haenau'r gerddoriaeth (e.e. alaw, trawsacenion, llinell fas)
Llinell fas	Y rhan isaf o'r gwead
Offerynnau taro di-draw yr ystafell ddosbarth	Offerynnau heb draw diffiniedig fel clafiau, castanéts, ysgytwyr, drymiau llaw ac ati.
Offerynnau taro traw yr ystafell ddosbarth	Offerynnau gyda thraw diffiniedig fel glockenspiel, seiloffon, barrau clych ac ati.
Trawsacenion	Y curiadau gwan mewn bar o gerddoriaeth.

© BBC 2024

BINGO CERDDOROL

Pump	Basŵn	Gwead
Alaw	Pedwar	Trawsacenion
Tri	Ffliwt	Llinell fas

Pedwar	Pump	Trawsacenion
Llinell Fas	Gwead	Tri
Ffliwt	Alaw	Basŵn

Llinell fas	Ffliwt	Pump
Tri	Alaw	Trawsacenion
Basŵn	Gwead	Pedwar

Basŵn	Llinell fas	Pump
Gwead	Tri	Pedwar
Ffliwt	Trawsacenion	Alaw

Gwead	Pedwar	Basŵn
Pump	Alaw	Tri
Llinell fas	Trawsacenion	Ffliwt

Llinell fas	Alaw	Pedwar
Trawsacenion	Pump	Gwead
Tri	Basŵn	Ffliwt

© BBC 2024

Pedwar	Ffliwt	Llinell fas
Baswn	Trawsacenion	Pump
Alaw	Tri	Gwead

Trawsacenion	Pedwar	Tri
Gwead	Baswn	Alaw
Pump	Ffliwt	Llinell fas

Ffliwt	Gwead	Tri
Pedwar	Llinell fas	Baswn
Trawsacenion	Pump	Alaw

Alaw	Baswn	Trawsacenion
Llinell fas	Gwead	Ffliwt
Tri	Pedwar	Pump

Pump	Trawsacenion	Llinell fas
Ffliwt	Alaw	Pedwar
Gwead	Tri	Baswn

Ffliwt	Pump	Alaw
Tri	Llinell fas	Gwead
Baswn	Pedwar	Trawsacenion

© BBC 2024

Bwriad dysgu:	Dysgu alaw y ‘March’ a’i ddefnyddio fel man cychwyn i’ch cân brotest eich hun Arbrofi gyda’r raddfa bentatonig gan ddefnyddio lleisiau a/neu offerynnau taro traw yr ystafell ddosbarth

Dyma frawddegau anghyflawn o’r gân brotest i chi eu cwblhau. Gallwch ychwanegu geiriau at y rhythmau isod i gwblhau eich brawddeg, yna ceisiwch gyfansoddi alawon gan ddefnyddio nodau’r raddfa bentatonig:

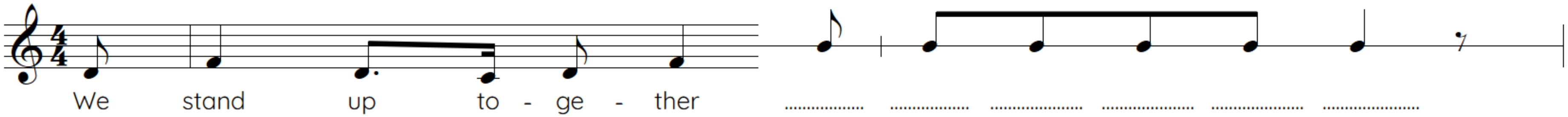

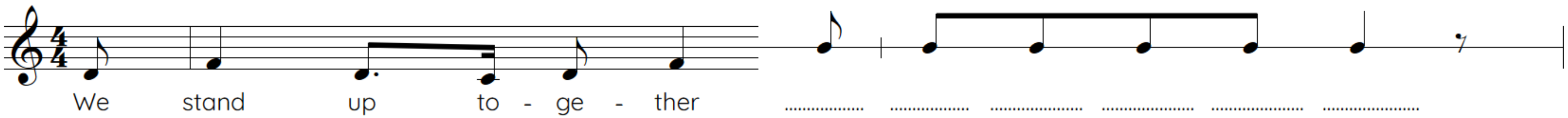

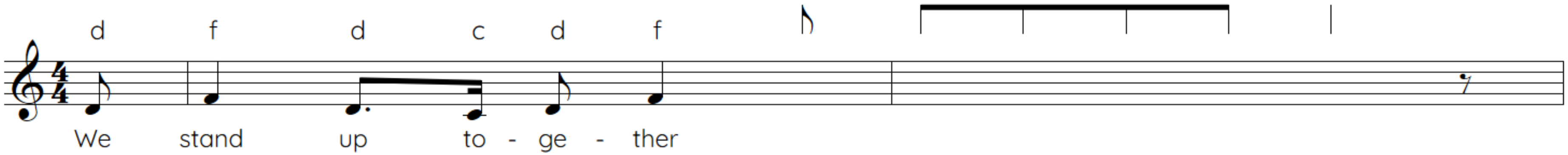

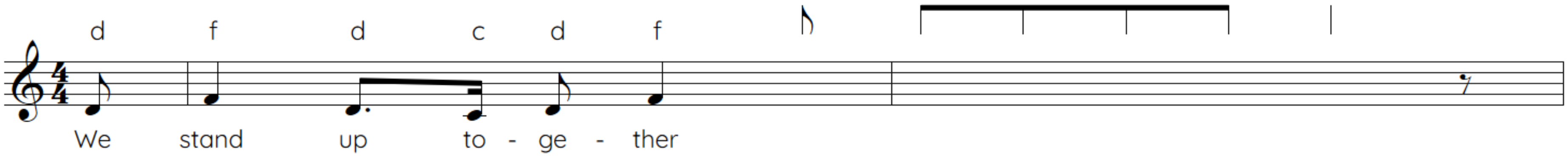

© BBC 2024